

organizator

Narodowy
Instytut
Muzeów

patronat

Minister Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

partner

Muzeum
Kultury Ludowej
w Kolbuszowej

Sybilla 2024

45. Konkurs na Wydarzenie Muzealne Roku

Szanowni Państwo,

Konkurs na Wydarzenie Muzealne Roku „Sybilla” to wielkie święto polskiego muzealnictwa. Organizowany przez Narodowy Instytut Muzeów, jest znakomitą okazją do przeglądu najważniejszych wydarzeń minionego roku: wybitne wystawy i nowatorskie inwestycje, przyciągające widzów wydarzenia edukacyjne, ważne przedsięwzięcia naukowe i wzorcowe realizacje konserwatorskie. To wszystko znajdziemy wśród ponad 170 zgłoszeń do 45. edycji konkursu. Jeśli „Sybilla” stanowi wyznacznik wartości i możliwości środowiska muzealniczego, a myślę, że tak jest, to tegoroczna edycja wystawia imponujące świadectwo jego kreatywności i profesjonalizmowi. Zarówno wielość pomysłów, jak i poziom realizacji sprawiły członkom jury ogromny kłopot w ocenie. Trzymając się zasad regulaminowych, z prawdziwym żalem musieliśmy zrezygnować z nagrodzenia wielu świetnych zgłoszeń. Dyskutowaliśmy o wartości merytorycznej projektów i o ich przesłaniu. Czasem udawało nam się osiągnąć konsensus. Niekiedy nasze opinie różniły się, ale z wzajemnym szacunkiem wobec odmiennych wrażliwości. Za zaangażowanie i konstruktywną współpracę bardzo dziękuję koleżankom i kolegom, członkom grona sędziowskiego. Serdecznie dziękuję również Narodowemu Instytutowi Muzeów i Pani Dyrektor Paulinie Florjanowicz za znakomitą organizację konkursu. Co najważniejsze, gratulacje i podziękowania należą się zwycięzcom, którzy wysiłkiem umysłu, serca, a niejednokrotnie fizycznym – realizacja dobrego projektu, to harówka, w której nie zawsze wyręczą nas ekipy techniczne – ciężko zapracowali na nagrodę. Życzliwość i wdzięczność za świetnie wykonaną pracę należy się również tym, którzy tym razem nie zmieścili się na podium. Wierzę, że ich wysiłek zostanie nagrodzony w kolejnych edycjach, a przede wszystkim, że zostanie on doceniony przez publiczność.

Robert Kostro

Sybilla²⁰²⁴

JURY

dr **Barbara Banaś**

historyk sztuki, muzealnik, zastępca dyrektora
Muzeum Narodowego we Wrocławiu

dr **Paulina Florjanowicz**

archeolog, dyrektor Narodowego Instytutu Muzeów

Robert Kostro

historyk, publicysta i dziennikarz

Marta Kowalska-Fic

kierownik Działu Organizacji Projektów,
Centrum Historii Zajezdnia

Paweł Martosz

muzealnik, kierownik Działu Organizacji Wystaw
w Zamku Królewskim w Warszawie

Katarzyna Nowak

polonista, muzealnik, dyrektor Muzeum Sztuki
i Techniki Japońskiej Manggha w Krakowie

prof. dr hab. **Iwona Szmelter**

pracownik naukowy Akademii Sztuk Pięknych w Warsza-
wie, Wydział Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki

prof. dr hab. **Jan Święch**

Katedra Muzeologii i Dziedzictwa Kulturowego
w Instytucie Etnologii i Antropologii Kulturowej
Uniwersytetu Jagiellońskiego

dr **Joanna Wasilewska**

historyczka sztuki, muzealniczka,
wiceprzewodnicząca ICOM Polska

dr hab. **Michał Woźniak**, prof. em. UMK

pracownik naukowy w Katedrze Zabytkoznawstwa
i Muzealnictwa UMK, prezes Stowarzyszenia
Muzeów Sztuki Inżynieryjnej

prof. dr hab. **Ewa Wyka**

Pracownia Historii Nauk Ścisłych, Instytut Historii Nauki
PAN, Stowarzyszenie Muzealników Polskich

Sybilla GRAND PRIX

KONSERWACJA I OCHRONA
DZIEDZICTWA KULTURY

Twierdza Wisłoujście. Badania, konserwacja, adaptacja. 2018–2024

Muzeum Gdańska

Twierdza Wisłoujście – położona przy głównym wejściu do gdańskiego portu – jest najstarszą fortyfikacją nadmorską na polskim wybrzeżu, zaliczaną do najwybitniejszych dzieł architektury obronnej. W 2018 r. ustanowiona została Pomnikiem Historii RP.

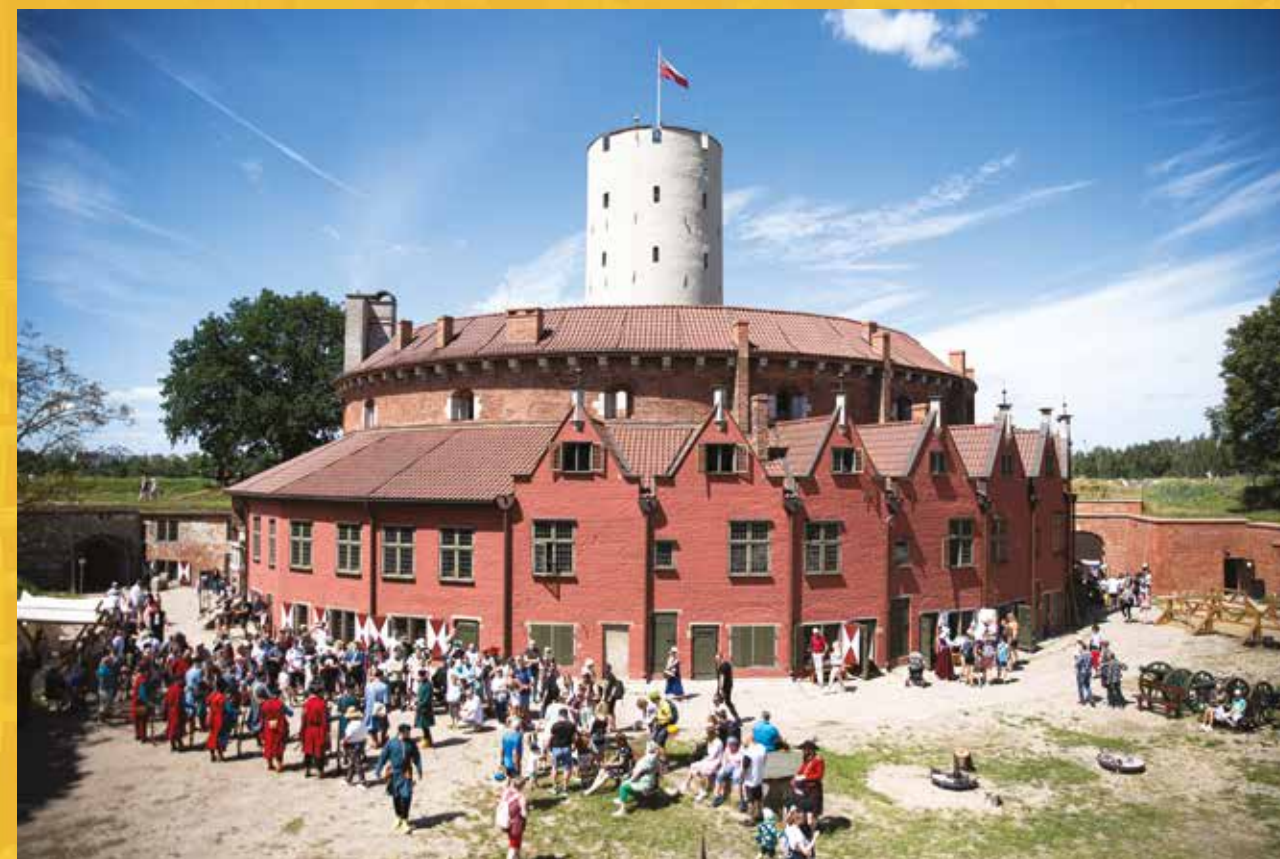
Przeprowadzone w latach 2018–2024 prace konserwatorsko-budowlane objęły: kamieniczki oficerskie, Wieniec, Latarnię, bastiony Południowo-Wschodni i Ostroróg oraz Koszary Napoleońskie. Wszystkie działania rozpoczęto od kompleksowych badań, a głównym założeniem było zachowanie i odpowiednie wyeksponowanie historycznych detali wystroju architektonicznego, a także przywrócenie wyrazu estetycznego obiektu z poszanowaniem historycznych nawiązań oraz przekształceń.

Wśród wykonanych prac wymienić należy przede wszystkim konserwację ceglanych ścian, zachowanych kamiennych, metalowych i drewnianych detali, relikwów dawnych tynków oraz wymalowań barwnych. Usunięto bezwartościowe współczesne przekształcenia.

Odsłonięto dawne przejścia, schody, otwory okienne i drzwiowe. Odtworzono historyczne zadaszenie ganku strzelniczego i dawny przejazd igrekowy w Wieńcu oraz tablicę inskrypcyjną w Latarni. Zrekonstruowano właściwą dla poszczególnych części zabudowy i ich czasu powstania stolarkę drzwiową i okienną wraz z okiennicami oraz kolorystyką, a także czerwone wymalowanie elewacji kamieniczek. W Koszarach Napoleońskich przede wszystkim zachowano i poddano konserwacji unikatowy pancerny strop dylowy.

W przygotowanych wnętrzach prezentowane są ekspozycje poświęcone historii Twierdzy, codziennemu życiu stacjonujących tam żołnierzy oraz militarnej historii Gdańska od XV do XX w.

Przeprowadzone prace doprowadziły do całorocznego udostępnienia zabytku, przez długi czas zamkniętego dla zwiedzających oraz do lepszego zrozumienia i spopularyzowania jego skomplikowanej historii.

Wyróżnienia

KONSERWACJA I OCHRONA
DZIEDZICTWA KULTURY

Zamek w Gołuchowie – konserwacja elewacji

Muzeum Zamek w Gołuchowie

Zamek w Gołuchowie powstał jako siedziba arystokratyczna na zrębach XVI-wiecznego zamku Leszczyńskich, charakterystyczna kreacja epoki historyzmu, wzniesiona przez Izabelę z Czartoryskich Działyńską i Jana Działyńskiego w drugiej połowie XIX wieku. Do prac projektowych i budowlanych zatrudniono wielu artystów, m. in. architekta Maurycego Ouradou, rzeźbiarza Karola Biberona oraz malarza Ludwika Breugnota. Architektoniczne nawiązania do francuskiej, królewskiej tradycji budowlanej, w ostatecznie zrealizowanym projekcie Zygmunta Gorgolewskiego, można odnaleźć w smukłej formie architektonicznej, dachach krytych łupkiem, wystroju rzeźbiarskim i detalach zdobniczych.

Założenie parkowo-zamkowe w Gołuchowie jest częścią Muzeum Narodowego w Poznaniu od roku 1951, eksponując fragmenty dawnej kolekcji starożytności, rzemiosła artystycznego, rzeźby i malarstwa, Izabeli i Jana Działyńskich.

Dzięki dotacjom pozyskiwanym z MKiDN w latach 2022–2024 MNP mogło zrealizować kompleksowe prace konserwatorskie wszystkich elewacji Zamku, łącznie z konserwacją i częściową wymianą stolarki okiennej i drzwiowej. Przyjęto generalną i rudymenarną zasadę zachowania historycznego,

zabytkowego charakteru architektury i wystroju rzeźbiarskiego, unikając zbędnej estetyzacji, niepotrzebnych rekonstrukcji i uzupełnień formy.

Konserwacja zabytkowej części stolarki drzwiowej i okiennej oraz wymiana zbyt zniszczonych powojennych okien, przeprowadzona w 2022 roku, pozwoliła na stworzenie lepszych warunków ekspozycyjnych wystaw stałych oraz poprawiła wizualny efekt zabytku dzięki zastosowaniu szyb naśladowujących przeszklenia historyczne. W latach 2023 i 2024 przeprowadzono kompleksowe prace przy elewacjach, tynkach fakturalnych, rzeźbach, detalach kamiennych i metalowych oraz fosie. Łączny koszt prac sfinansowanych dzięki dotacjom z MKiDN wyniósł ponad 19,5 mln zł.

Konserwacja kilimu ze znakami kół naukowych i związków studentów Politechniki Lwowskiej z kolekcji Muzeum Kresów w Lubaczowie

Muzeum Kresów w Lubaczowie

Kilim został przekazany do zbiorów Muzeum Kresów w Lubaczowie przez Parafię Rzymskokatolicką pw. św. Wojciecha w Cieszanowie w 2012 r., posiada nr inw ML/A/3263.

Wykonano go w 1937 r., najpewniej w jednej z wytwórni kilimów w okolicach Lwowa. Ma kształt długiego, prostokątnego chodnika o wymiarach 976 x 130 cm. Na obu końcach jest zakończony frędzlami.

Obiekt był wotum studentów Politechniki Lwowskiej dla nowo powstałej kaplicy w kampusie uczelni. O darczyńcach świadczą zamieszczone na osi chodnika symbole 11 kół i związków studenckich, wśród których znajdziemy m.in. Związek Studentów Architektury, Koło Studentów Dublańczyków czy Koło Studentów Wilnian.

Kilim trafił do Cieszanowa w wyniku powojennych zmian granic państwowych i ekspatriacji ludności polskiej z Kresów dawnej Rzeczypospolitej. Pod względem historycznym i artystycznym to wybitny przykład sztuki art déco, nieposiadający analogii w znanych dziełach sztuki użytkowej okresu II Rzeczypospolitej. Wpisuje się w panującą w tym czasie modę na wyroby kilimkarskie.

W ramach prac konserwatorskich, które zostały wykonane w 2024 r. przez Makkon Konserwacja Tkanin Zabytkowych Anna Urbańska, doprowadzono do scalenia zachowanego w dwóch częściach kilimu w sposób przywracający walory ekspozycyjne. Wśród wykonanych zabiegów należy wskazać m.in. dezynfekcję, zabezpieczenie rozsnutych wątków i obciętych brzegów, usunięcie plam, oczyszczenie obiektu na mokro, uzupełnienie brakującej osnowy i wątków, połączenie obu części kilimu, zrekonstruowanie brakujących fragmentów wraz z odtworzeniem motywów ikonograficznych, odtworzenie brakujących frędzli.

Środki na prace konserwatorskie pozyskano w ramach kampanii „Mocarze Sztuki” Fundacji Most the Most oraz dzięki wsparciu Powiatu Lubaczowskiego i Województwa Podkarpackiego.

Sybilla

EDUKACJA

Pogłosy 1944. Z Warszawy do Lamsdorf

Centralne Muzeum Jeńców Wojennych

Losy powstańców warszawskich po upadku powstania nie są szerzej znane. Centralne Muzeum Jeńców Wojennych od lat stara się tę lukę wypełniać poprzez komemorację (m.in. obchody rocznicy przybycia pierwszego transportu powstańców do Stalagu 344 Lamsdorf) oraz popularyzację (edukację muzealną, sztukę).

Projekt *Pogłosy 1944...* jest najbardziej kompleksowym przedsięwzięciem na polu pamięci o niewoli powstańców, w jego agendę wpisano bowiem aż 11 bardzo różnych działań społeczno-artystycznych, na czele ze słuchowiskiem historycznym „Tu byliśmy” (scen. i reż. Andrzej Celiński) oraz kantatą lamentacyjną „Pogłosy 1944. Z Warszawy do Lamsdorf” (aut. Szymon Chyliński). To właśnie te dwie realizacje inspirowane powstańczymi biografiami stanowiły tytułowe pogłosy akcentujące rolę audiosfery, dzięki której zbudowano nieepatujący nadmiarem bodźców i stymulujący wyobraźnię oraz empatię przekaz historyczny.

W *Pogłosach 1944...* tradycyjnym wydarzeniom stacjonarnym (np. happeningowi w pociągach kursujących na trasie, którą 80 lat temu pokonywali powstańcy – jeńcy Wehrmachtu) towarzyszyły nowe, cyfrowe funkcjonalności, np. bardzo realistyczny dźwięk binauralny w słuchowisku. Uczestnikami projektu byli głównie młodzi ludzie aktywnie poznający historię i konwertujący tę wiedzę na język współczesnej kultury – tworzyli instalację artystyczną na dworcu kolejowym, projektowali modę czy montowali kolaże wideo z użyciem narzędzi AI.

GRAbież w muzeum. O wojennych losach muzealnych kolekcji

Muzeum Archeologiczne i Etnograficzne w Łodzi

Projekt GRAbież w Muzeum. O wojennych losach muzealnych kolekcji to edukacyjno-detektywistyczna gra miejska, która w angażujący i wymagający współdziałania sposób przybliżyła losy zbiorów łódzkich muzeów w czasie II wojny światowej.

Uczestnicy gry wcieliili się w pomocników Haliny Anny Ząbkiewicz-Koszańskiej – archeolożki i muzealniczki zatrudnionej w Muzeum Archeologicznym i Etnograficznym w Łodzi. W trakcie okupacji zajmowała się ona ochroną zbiorów łódzkich muzeów m.in. sporządzając kopie muzealnej dokumentacji, co umożliwiło późniejszą rewindykację. Celem gry było uświadomienie potrzeby poznawania dziedzictwa oraz zrozumienie jego wartości.

Stworzone na potrzeby gry pakiety edukacyjne zawierały informacje o II wojnie światowej, życiu codziennym w trakcie okupacji oraz o wybranych zabytkach. W karty wpleciono archiwalne fotografie i dokumenty, dzięki czemu gracze mieli kontakt ze źródłami historycznymi.

Fabula gry wymagała od uczestników wspólnego działania prowadzącego do ocalenia muzealnych zbiorów przed zniszczeniem. Gra wzmacniała u uczniów kompetencje społeczne – kształtowała umiejętność współpracy w grupie, słuchania siebie nawzajem, wypracowywania kompromisu, panowania nad emocjami, asertywnego wyrażania swoich poglądów i dobrego argumentowania. Uczniowie ćwiczyli również umiejętność logicznego myślenia, analizy, syntezy, dedukcji, uogólniania i wnioskowania. Zadbaliśmy o wielomysłowy charakter gry stymulując zmysł wzroku, dotyku i słuchu.

Pakiet edukacyjny, powstały w ramach programu „Patriotyzm Jutra”, został udostępniony na stronie internetowej muzeum pod linkiem <https://www.maie.lodz.pl/grabiez-w-muzeum-o-wojennych-losach-muzealnych-kolekcji>.

Otwórz się na historię! Podcasty Muzeum Historii Polski. Edycja 2024

Muzeum Historii Polski

Podcasty Muzeum Historii Polski to projekt edukacyjny online, którego głównym celem jest popularyzacja historii Polski za pomocą nowoczesnych środków przekazu oraz budowanie zaangażowanej społeczności wokół instytucji.

Tematyka podcastów jest szeroka, dotyczy tysięcy lat dziejów państwa i narodu. Opowiadamy o historii, poruszając wątki z zakresu polityki i wiedzy o społeczeństwie oraz kultury i sztuki. Opieramy się na najnowszych wynikach

badań i nie unikamy trudnych tematów z kart polskich dziejów. Gośćmi podcastów MHP są wybitni przedstawiciele nauk humanistycznych z ośrodków akademickich i muzealnych w całym kraju.

Projekt podcastów MHP stawia sobie za cel, aby docierać do jak najszerszego grona odbiorców – jest dostępny na najpopularniejszych platformach prezentujących treści audio i audio-video (m.in. Youtube, Spotify, Audioteka, Apple Podcast) oraz na stronie: www.muzhp.pl.

W ramach projektu „Otwórz się na historię! Podcasty Muzeum Historii Polski. Edycja 2024” opublikowano 52 odcinki podcastów MHP w podziale na cztery serie: „1000 lat. Prześwietlenie” (podcasty narracyjne), „Prześwietlenie. Inne historie Polski” (historia średniowiecza i epoki nowożytnej), „Podcast Muzeum Historii Polski” (historia XX wieku), „Rzecz historyczna” (videocast).

Podcast Muzeum Historii Polski to najpopularniejszy podcast tworzony przez instytucję kultury w Polsce: w 2024 roku odsłuchano go blisko 5,7 miliona razy na platformie Youtube oraz 590 tysięcy razy na platformie Spotify. W grudniu 2024 roku podcast znalazł się na 57. miejscu najpopularniejszych polskich podcastów na platformie Spotify.

Sybilla

PROJEKTY
NAUKOWO-BADAWCZE

4 x nowoczesność

Muzeum Narodowe w Krakowie

4 x nowoczesność to wieloletni projekt realizowany przez Muzeum Narodowe w Krakowie w latach 2020–2024, którego celem było zbadanie, jak w polskiej sztuce, architekturze i dizajnie XX i XXI wieku interpretowano pojęcie nowoczesności – rozumianej jako postęp, racjonalizacja, rozwój technologiczny, emancypacja i wzrost dobrobytu. Projekt obejmował cztery wystawy w Gmachu Głównym MNK: Polskie style narodowe 1890–1918 (2021), Nowy początek. Modernizm w II RP (2022), Nowoczesność reglamentowana. Modernizm w PRL (2023) i Transformacje. Nowoczesność w III RP (2024). Każdej ekspozycji towarzyszyły recenzowane katalogi zawierające eseje problemowe i opisy obiektów, a także sesje naukowe z udziałem badaczy z kraju i zagranicy. Dodatkowo prowadzono szeroko zakrojone kwerendy, działania konserwatorskie, programy edukacyjne i promocyjne.

Projekt spotkał się z dużym zainteresowaniem zarówno publiczności, jak i środowiska eksperckiego. Pomysłodawcą był dyrektor MNK prof. Andrzej Szczerski, a za scenariusze wystaw odpowiadali m.in. prof. Czesława Frejlich, prof. Piotr Juskiewicz i dr Katarzyna Uchowicz. W skład zespołu kuratorskiego weszli także doświadczeni kustosze MNK.

Przedsięwzięcie, dofinansowane przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz objęte patronatem Prezydenta RP, nie tylko umożliwiło nową interpretację polskiej nowoczesności – nierzadko powstającej w trudnych warunkach politycznych i ekonomicznych – lecz także obaliło tezę o jej peryferyjności wobec Zachodu.

Projekt stał się ważnym głosem w debacie o tożsamości kulturowej Polski, podkreślając rolę nowoczesności jako jej trwałego i twórczego składnika.

Wyróżnienia

PROJEKTY
NAUKOWO-BADAWCZE

Sybilla²⁰²⁴

Lekcje z kolekcji. Ubiory ludowe w zbiorach Muzeum Tatrzańskiego

Muzeum Tatrzańskie im. Dra Tytusa Chałubińskiego w Zakopanem

Lekcje z kolekcji. Ubiory ludowe w zbiorach Muzeum Tatrzańskiego to projekt naukowo-wystawienniczy realizowany w latach 2018–2024. Członkowie zespołu projektowego spojrzeli na zbiór ludowych ubiorów, największy w etnograficznych zbiorach placówki, niczym na wielowątkowy tekst, a podjęte przy nim działania rozumieli jako lekcję, czyli sposób jego odczytania. W ich ramach poddano konserwacji 105 najcenniejszych elementów strojów, zinterpretowano odnalezione w nich ślady przeszłości, przybliżono historię tworzenia kolekcji, opracowano jej wybrane fragmenty, przygotowano scenariusze wystaw, poszerzono przestrzeń interpretacji kolekcji o obszar sztuki.

Efekt prac zaprezentowano na pięciu ekspozycjach zorganizowanych w filach Muzeum Tatrzańskiego. Wystawa *Tryumf w czasie. Najstarsze ubiory z Podhala* zwracała uwagę na niepowtarzalne zabytki z dziedziny ludowego ubioru, zgromadzone w muzealnej kolekcji, gdzie są opracowywane,

konserwowane i udostępniane. Ekspozycja *Pierwsze rzeczy* zaznajamiała ze zbiorem dawnej odzieży z Czorsztyna i okolic, który zainicjował muzealną kolekcję w tej dziedzinie. Dwie prezentacje pod wspólnym tytułem *Barwy Spisza* zapoznawały ze spiskim ubiorem, zarówno w jego wersji codziennej, jak i odświętnej. Wreszcie na wystawie *W bliskości. Kosmos* elementy muzealnej kolekcji ubiorów stanowiły punkt wyjścia dla działań artystycznych, których autorką była Małgorzata Markiewicz.

W ideę przedsięwzięcia wpisywały się także różnorodne wydarzenia towarzyszące wystawom.

Podsumowaniem działań projektowych była publikacja *Lekcje z kolekcji. Ubiory ludowe w zbiorach Muzeum Tatrzańskiego* przedstawiająca różne perspektywy patrzenia na kolekcję. Zespół kuratorski tworzyły Anna Kozak, Magdalena Kwiecińska, Sylwia Plucińska, Julita Dembowska.

Opracowanie i publikacja źródeł niemieckich do Powstania Warszawskiego

Muzeum Powstania Warszawskiego

Muzeum Powstania Warszawskiego konsekwentnie prowadzi badania nad różnymi aspektami zmagania o stolicę okupowanej Polski latem 1944 r. Szczególnie ważną i odkrywczą ich częścią jest ukazanie Powstania z perspektywy niemieckiej, znanej dotychczas jedynie fragmentarycznie. W tym celu powstał zespół do poszukiwania i opracowania źródeł niemieckich złożony z badaczy zatrudnionych w Muzeum i naukowców z nim współpracujących. Prowadzi on kwerendy w archiwach niemieckich, polskich oraz amerykańskich.

W 2024 r. Muzeum wspólnie z Urzędem do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych wydało pierwszy tom „Źródeł niemieckich do Powstania Warszawskiego”, w którym zamieszczono 85 dokumentów Komendantury Wehrmachtu i Grupy Korpusnej von dem Bach z okresu 8 marca–7 sierpnia 1944 r. Prezentowane w nim dokumenty, często po raz pierwszy transkrybowane i tłumaczone na język polski, poszerzają perspektywę badawczą. Odkrycia rzucają zupełnie nowe światło na przebieg, rozumienie i całościowy obraz wydarzeń z 1944 r., stojąc często w sprzeczności z dotychczasowymi ustaleniami. Praca stanowi istotny wkład w rozwój polskiego edytorstwa źródeł historycznych XX w.,

gdyż jest kompleksową propozycją rozwiązań do publikacji dokumentacji wytworzonej przez organa III Rzeszy.

Publikacja została zaprezentowana podczas międzynarodowej konferencji „III Rzesza wobec Powstania Warszawskiego” zorganizowanej 23–24 maja 2024 r. przez MPW z Fundacją Współpracy Polsko-Niemieckiej oraz Fundacją Konrada Adenauera. Wnioski z niej płynące służą przy pracy nad kolejnymi tego typu publikacjami. Muzeum dąży bowiem do odnalezienia i publikacji wszystkich najważniejszych dokumentów niemieckich oraz opracowania monografii dotyczącej niemieckich sił pacyfikujących Powstanie.

Sybilla

NOWE I ZMODERNIZOWANE
WYSTAWY STAŁE

Gabinet Porcelanowy

Zamek Królewski na Wawelu –
Państwowe Zbiory Sztuki

Nowa aranżacja kolekcji porcelany miśnieńskiej w Zamku Królewskim na Wawelu jest wysmakowanym przykładem barokowej idei *Gesamtkunstwerku*. Synteza architektury, malarstwa, rzemiosła i muzyki wieku osiemnastego, eksponowana przez wysublimowane oświetlenie, pozwala się zanurzyć w sztuce prezentowanego okresu.

Dociekliwi odbiorcy mają do dyspozycji szczegółowe hasła katalogowe, obfite eseje przybliżające prezentowane zagadnienia oraz zespół fotografii znaków warsztatowych i zbliżeń każdego z ponad 500 prezentowanych przedmiotów. Mamy tu polskie szkła herbowe, wyjątkowe złotnictwo z najsłynniejszych ośrodków europejskich, znakomite obrazy, rzeźby i zegary. Ale przede wszystkim – porcelanę. Wyroby Królewskiej Manufaktury w Miśni gromadzone są na Wawelu od 60 lat, a doskonałą kolekcję zapoczątkował dar Tadeusza Wierzejskiego. Rozbudowywana kolejnymi

zakupami i darami, nie ustępuje dziś zbiorom największych muzeów światowych.

Scenograficzna koncepcja aranżacji łączy znane z grafiki i współczesnych opisów wzory historycznych gabinetów porcelanowych początku XVIII wieku – także tego najsłynniejszego, stworzonego wolą króla Polski Augusta III Mocnego – Pałacu Japońskiego. To do nich nawiązują intensywne barwy ścian, architektoniczne podziały rokokowych boazerii i wszechobecne zwierciadła. Owe zwierciadła budują labirynt, w którym unoszą się, rozmieszczone na „nie-materialnych” konsolach, obiekty przyciągające widza całą mocą swych doskonałych kształtów i dekoracji. Zamknięcie wystawy stanowi dzieło absolutne – wielofigurowa grupa Ukrzyżowania, wykonana przez Johanna Joachima Kaendlera z porcelany, a jednak kompozycją, wyrazem i detalami równa najsłynniejszemu rzeźbom baroku.

Wyróżnienia

NOWE I ZMODERNIZOWANE WYSTAWY STAŁE

Ostatnie lato

Centralne Muzeum Włókiennictwa w Łodzi

Wystawa *Ostatnie lato* to opowieść o odpoczynku, czasie wolnym i rozwoju turystyki w latach 30. XX wieku. Została umieszczona w budynku zabytkowej willi letniskowej przeniesionej na teren muzeum z podłódzkiej Rudy Pabianickiej. Spójność tematu i miejsca wystawy dodaje narracji autentyzmu i pozwala publiczności odbyć angażującą podróż w czasie.

Ostatnie lato to pierwsza w Polsce historyczna wystawa do używania. Ekspozycja ożywa dzięki zwiedzającym, którzy mogą wejść w rolę letników i korzystać ze wszystkich atrakcji willi – spróbować gry w serso, poczytać na werandzie, przejrzeć archiwalną prasę, zagrać na pianinie, pobawić się przedwojennymi zabawkami, przymierzyć modne w XX-leciu międzywojennym stroje i akcesoria czy poszperać w szufladach letników. A w ciepłe dni urządzić sobie piknik

przed willą: pograć w kręgle czy krokieta albo odpocząć z książką na leżaku.

To znacznie więcej niż wystawa. To przyjazna, przyjemna i sprzyjająca zdobywaniu wiedzy przestrzeń angażująca umysł, emocje i wyobraźnię, wzbudzająca ciekawość, zachęcająca do aktywności i wchodzenia w interakcję z obiektami.

Wystawa *Ostatnie lato* stanowi uzupełnienie dotychczasowej opowieści o Łodzi włókienniczej, na którą składają się dwie inne wystawy stałe: *Miasto–Moda–Maszyna* o Łodzi ukształtowanej przez przemysł włókienniczy i *Łódzkie mikrohistorie*. *Ludzkie mikrohistorie* opowiadające o wielokulturowej Łodzi z perspektywy codziennego życia zwykłych mieszkańców.

Sybilla²⁰²⁴

Nowa stała ekspozycja Galerii Sztuki Polskiej w Muzeum Narodowym w Poznaniu

Muzeum Narodowe w Poznaniu

Ekspozycja zbiorów nowoczesnej sztuki polskiej w Muzeum Narodowym w Poznaniu, prezentująca jej dzieje od oświecenia, przez romantyzm, historyzm, akademizm i realizm, ku sztuce Młodej Polski i modernizm lat 20. i 30., aż po sztukę powojenną i współczesną, została zmieniona po ponad dwudziestu latach.

Wprowadzenie nowych rozstrzygnięć architektonicznych, rezygnacja z niektórych podziałów przestrzeni, a zarazem stworzenie nowych jej form, znacząco zmieniło rytm i akcenty muzealnej narracji. Korekta przestrzeni sprawiła, że wystawa stała się czytelniejsza, a akcentowanie procesów historyczno-artystycznych wyrazistsze. Liczne nowe obrazy i rzeźby, pozyskane dzięki niedawnym zakupom, pozwoliły natomiast na prezentację nieobecnych wcześniej na wystawie wątków.

W Galerii Sztuki od końca XVIII do poł. XX w. uwypuklono monograficzne prezentacje twórców, którymi poznańskie Muzeum się szczyci, i wpleciono je w problemowe ujęcie dziejów sztuki, wydobywające najciekawsze fragmenty kolekcji.

Całkowitej przebudowie uległa wystawa stała sztuki współczesnej. Ekspozycja nie prezentuje obecnie dużych zespołów dzieł jednego artysty w ujęciu monograficznym, proponując niehierarchiczne ujęcie zjawisk artystycznych. Dekonstrukcja wertykalnej perspektywy prezentacji poznańskiej kolekcji, w nawiązaniu do koncepcji horyzontalnej historii sztuki prof. Piotra Piotrowskiego, który w latach 90. był kuratorem zbiorów i autorem nazwy Galerii Sztuki Współczesnej, umożliwiła stworzenie wielowątkowej narracji wystawy, w której kluczową rolę odgrywają zjawiska uznawane za marginalne czy peryferyjne.

Poszczególnym działom oraz wyodrębnionym fragmentom wystawy stałej towarzyszą poszerzone opisy interpretacyjne w języku polskim i angielskim (zawarte również w QR-codach), które objaśniają kolejne epoki lub definiują ukazywane problemy.

Sybilla

WYSTAWY CZASOWE

Las. Schronienie Ofiar – Kryjówka Zbrodni

Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku

LAS/ Schronienie ofiar, kryjówka zbrodni to esej wystawieniczny, który łączył historię ze sztuką, ekologią i psychologią. Opowiadał historię II wojny światowej z perspektywy kompleksów leśnych: ich znaczenia w wojnie obronnej, miejsca schronienia ofiar, twierdzy partyzanckiego oporu, ale też miejsca zbrodni. Las to pierwotny dom, naturalny habitat, wspierający ludzką żywotność, a przez wojnę – skażony zbrodnią. W czasie konfliktu militarnego pomagał ocalić życie, ale też przechowuje tajemnicę śmierci ofiar. Historia mówiła tu własnym głosem – przez archiwalia i artefakty o losie konkretnych osób. Sztuka kodowała emocje. Zderzenie obu światów pokazało, że między archiwaliaми i dziełami sztuki zachodzi niezwykle twórcza synergia. Razem zbudowały pełniejszy obraz zdarzeń. Narracyjnym sercem wystawy były abakany Magdaleny Abakanowicz. Sprawiały wrażenie, jakby można było się w nich ukryć. Dla niej były bezpiecznym miejscem. Jako dziecko doświadczyła wojny.

Była świadkiem okaleczenia matki. Wykonując swoje włókniste rzeźby tkala, zszywała, łączyła ... Skłębiona zieleń zaś na obrazie „Shoah/Las” Wilhelma Sasnala kryła tajemnicę Sobiboru. Gdy Mirosław Bałka przyjechał zimą do Auschwitz, nie spodziewał się, że zobaczy tam sarny. Przeniósł to doświadczenie do pracy „Winterreise”. Łukasz Surowiec z kolei w „Herbarium” upamiętniał za pomocą delikatnej, kruchej natury roślin, zebranych w miejscach ludobójstw. Wystawa pokazała, w jaki sposób dewastacja podstawowych wartości w świecie człowieka prowadzi do degradacji ekosystemu, w którym on żyje. Materialnie, ale i kulturowo. Las – pierwotny dom stał się miejscem zagłady. Niewinność krajobrazu została skażona, a „odłamki wojennych zdarzeń”, jak łuski w pniach drzew, tkwią w głowach ocalonych i ich potomków do dziś. Z Lasu wyszliśmy, do niego wracamy. On nas pamięta, niczego nie gubi.

Wyróżnienia

WYSTAWY CZASOWE

Sztuka dobrego myślenia. Dziedzictwo Stanisława Herakliusza Lubomirskiego

Muzeum Łazienki Królewskie w Warszawie

„Sztuka dobrego myślenia. Dziedzictwo Stanisława Herakliusza Lubomirskiego” (25.04–01.09.2024, Muzeum Łazienki Królewskie) była wystawą czasową zorganizowaną w 350. rocznicę nabycia Ujazdowa przez Stanisława Herakliusza Lubomirskiego, inicjatora Łazienek Królewskich. Ekspozycja w Podchorążówce i Pałacu na Wyspie, przygotowana przez kuratorów dr. Kamila Frejlicha i dr. Piotra Skowrońskiego, systematyzowała wiedzę o XVII-wiecznej historii rezydencji, włączając do narracji jej przedkrólewskie początki i przybliżając wszechstronną postać Lubomirskiego – polityka, pisarza, poetę i mecenas sztuki.

„Nauka jest ozdobą wszystkiego” – życie i działalność Lubomirskiego, od polityki krajowej i międzynarodowej po literaturę i architekturę, ukazano poprzez unikatowe eksponaty z 15 instytucji polskich i 5 zagranicznych (z Francji, Niemiec, Szwecji, Słowacji i Węgier), w tym dzieła Rembrandta i starodruki. Specjalna ścieżka zwiedzania w Pałacu na Wyspie prezentowała relikty barokowej Łaźni Lubomirskiego, przypominając, że „w umyśle niefałszowana mieszka szczęśliwość” i ukazując ciągłość ideową Łazienek jako przestrzeni sztuki od Lubomirskiego do Stanisława Augusta. Wystawę wzbogacały interaktywne elementy, m.in. rekonstrukcja srebrnego bufetu Lubomirskiego, stanowisko do odsłuchiwania jego poezji i dotykowa makieta Ujazdowa. Narracja była trójjęzyczna.

Ekspozycji towarzyszyły liczne działania edukacyjne, bogaty program towarzyszący, konferencja naukowa, podcasty, filmy i wystawa plenerowa. Odbył się także spektakl komedii Lubomirskiego „Ermida albo Królowa pasterska”. Ekspozycję odwiedziło niemal 100 000 osób, a działania promocyjne obejmowały m.in. nośniki w przestrzeni miejskiej i na Lotnisku Chopina.

Sybilla²⁰²⁴

W Gdyni nie pada

Muzeum Miasta Gdyni

W Gdyni nie pada to zaklęcie kuracjuszy, letników i turystów od lat powtarzane każdego lata w Gdyni. To obietnica udanego urlopu, dobrej zabawy, plażowych przygód i przyjemności. To marzenie o miejscu idealnym, którego nieba nie zmąciła żadna burzowa chmura.

Tematem wystawy i towarzyszącego jej programu edukacyjnego były dzieje gdyńskiego letniska w pierwszym trzdziestoleciu XX w. To fascynująca podróż do czasów, w których na plaży noszono pantaloney i kimona plażowe, a czas spędzano na spacerach po nadmorskiej promenadzie.

Przygotowane w przystępnej formie treści historyczne, przeplatane były aktywizującymi zadaniami pobudzającymi zmysły odbiorców. Pozwoliło to w pełni zaangażować uczestników w narrację wystawy i zapoznawać ich z lokalną historią poprzez zabawę. To znakomity mariaż dwóch warstw edukacyjnych: historycznej i sensorycznej.

Przełamanie konwencji muzealnej wystawy, mimo lat nowych trendów, wciąż bywa w instytucjach sporym wyzwaniem. W końcu pomysł, by w przestrzeni wystawieniczej znajdowała się zjeżdżalnia przyprawia o dreszcze niejednego doświadczanego muzealnika. Lęk przed nieznanym przegrał jednak z chęcią odczarowania przestrzeni

Muzeum i otworzenia jej na innowacyjne rozwiązania. Odwiedzający byli zachęceni do samodzielnego odkrywania i do dotykania, ściskania i przytulania elementów instalacji artystycznych.

Wszystko to wydaje się zgodne z charakterem młodego nadmorskiego miasta. Gdynia, nowoczesność, projektowanie i edukacja to cztery najważniejsze dla misji Muzeum Miasta Gdyni hasła. Połączone zostały przez opowieść o gdyńskim letniku, unikatową i innowacyjną aranżację, współpracę z twórcami i autorami wysokiej klasy oraz warsztaty edukacyjną dostosowaną do potrzeb różnych grup odbiorców.

Sybilla

INWESTYCJE

Pałac, park, garncarnia – ochrona, prezentacja i promocja ceramiki bolesławieckiej

Muzeum Ceramiki w Bolesławcu

Muzeum Ceramiki w l. 2021–2024 przy wsparciu instytucjonalnym i finansowym Gminy Miejskiej Bolesławiec, we współpracy ze społecznością lokalną oraz partnerami krajowymi i zagranicznymi zrealizowało trzy inwestycje.

Pierwszą była renowacja zabytkowego pałacu przy ul. Zgorzeleckiej 28–29 oraz jego adaptacja na nową siedzibę Muzeum Ceramiki. Parter i piętro przeznaczono na sale wystawiennicze (19 multisensorycznych ekspozycji, wyposażonych w nowoczesne multimedia), pomieszczenia do prowadzenia zajęć edukacyjnych, recepcję, sklep oraz zaplecze konferencyjno-gastronomiczne, a poddasze na muzealne magazyny, pracownię, bibliotekę oraz biura.

Druga z inwestycji obejmowała rewitalizację zabytkowego parku przy ul. Zgorzeleckiej, przyległego do siedziby muzeum. Dokonano pielęgnacji i uzupełnień zieleni, wykonano oświetlenie i system ścieżek pieszo-rowerowych, wprowadzono elementy małej architektury oraz ceramiczne dekoracje podkreślające wielowiekowe tradycje miasta. W parku

utworzono też strefy zabawy dla dzieci oraz miejsca relaksu i wypoczynku. Teren stał się miejscem organizacji muzealnych imprez plenerowych.

Trzecia inwestycja objęła adaptację budynku dawnego Działu Historii Miasta na Centrum Dawnych Technik Garncarskich (ul. Kutuzowa 14). Utworzono tu pracownię ceramiczną, posiadającą w pełni funkcjonalną linię produkcyjną. Centrum dysponuje salami, umożliwiającymi prowadzenie warsztatów dekorowania ceramiki, odlewania naczyń w formach i toczenia na kole. W obiekcie można oglądać współczesne wzornictwo bolesławieckie oraz zapoznać się z ośrodkami leżącymi na szlaku dawnych rzemiosł „Via Fabrilis”. Na dziedzińcu budynku zrekonstruowano zabytkowy XIX-wieczny piec ceramiczny, przeniesiony z nieistniejącej lokalnej garncarni.

Łączne nakłady na inwestycje wyniosły ponad 53 mln zł, a wysokość pozyskanego dofinansowania ponad 24 mln zł (45%).

Utworzenie Muzeum Palace

Muzeum Tatrzańskie im. Dra Tytusa Chałubińskiego w Zakopanem

Muzeum Palace zaprasza do zrozumienia historii XX w. Instytucja powstała, aby wypełnić lukę w pamięci i wiedzy historycznej na temat okresu II wojny światowej na Podtatrze. Pełni ona funkcję miejsca pamięci, ekspozycji o historii niemieckiej okupacji oraz ośrodka badawczego i popularyzacyjnego.

Muzeum zostało ulokowane w modernistycznej willi Palace, zbudowanej w międzywojniu jako nowoczesny pensjonat. Zakopiański ośrodek kojarzony z zabawą i wypoczynkiem, w czasie wojny odegrał zupełnie inną rolę. Choć jeszcze w sierpniu pensjonat przyjmował gości, to już z końcem 1939 r. Niemcy stworzyli w nim komisariat Gestapo. Znany jako Katownia Podhala budynek stał się przestrzenią śmierci i upokorzenia, ale też poświęcenia i bohaterstwa.

Symboliczny gwałt na pensjonacie Palace jako symbolu wolności i wielokulturowości przestrzegają przed negatywnymi skutkami porzucenia zasady szacunku do drugiego człowieka. Zachowane na ścianach piwnic napisy wyrze-

przez więźniów stanowią autentyczne świadectwa i najważniejszy eksponat Muzeum. Wystawa stała prezentuje także zmagania Kurierów Tatrzańskich, losy Podhalan na frontach, w Armii Krajowej i grupach partyzanckich oraz działalność Konfederacji Tatrzańskiej, góralskiej odpowiedzi na zainicjowaną przez Niemców akcję tworzenia tzw. Goralenvolku.

Muzeum Palace, jako nowy oddział Muzeum Tatrzańskiego im. Dra Tytusa Chałubińskiego w Zakopanem, powstało przy współpracy Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Województwa Małopolskiego, Urzędu Miasta Zakopane oraz Stowarzyszenia Muzeum Walki i Męczeństwa „Palace” – Katownia Podhala oraz przy wsparciu środków finansowych pochodzących z budżetu Unii Europejskiej. Realizacja projektu rozpoczęła się w 2020 r. i obejmowała kompleksowy remont konserwatorski budynku, a także badania historyczne, archeologiczne, architektoniczne czy kryminalistyczne. Ekspozycja została udostępniona w marcu 2024 r.

Utworzenie Muzeum Kultury Wilamowskiej w Wilamowicach – budowa budynku Muzeum Kultury Wilamowskiej

Muzeum Kultury Wilamowskiej w Wilamowicach

Wyjątkowy język, stroje, tradycje, historia. Wilamowianie mają do opowiedzenia bardzo wiele. Dzięki powstaniu Muzeum Kultury Wilamowskiej barwna grupa etniczna może prezentować swoje dziedzictwo w miejscu do tego stworzonym – z potrzeby serca i częściowo przez nich samych.

Dzięki współpracy Stowarzyszenia Wilamowianie, Gminy Wilamowice i partnerów zewnętrznych oraz dzięki funduszom norweskim zrealizowano budowę Muzeum Kultury Wilamowskiej. Powstanie obiektu było niezbędne do prezentowania, ochrony, dokumentacji, ale przede wszystkim rewitalizacji dziedzictwa miejscowości założonej przez osadników z Europy Zachodniej. Szczególnie języka, który Wilamowianie przechowali przez blisko 800 lat, a także stroju, który powstał w wyniku ich podróży handlowych.

Muzeum Kultury Wilamowskiej oddano do użytku w czerwcu 2024 roku, a pierwsze miesiące działania placówki

okazały się wielkim sukcesem. Pozytywne recenzje gości kierowane są zarówno w stronę architektury, wzorowanej na tradycyjnym budownictwie, jak i wystawy stałej – stworzonej przez członków tej unikatowej społeczności. Ważnym elementem projektu była również aktywizacja społeczna mieszkańców – troska o ich dziedzictwo kulturowe.

Dziś Muzeum Kultury Wilamowskiej jest miejscem, gdzie przeszłość spotyka się z przyszłością. Z jednej strony pamiętki tej unikalnej grupy etnicznej znalazły w końcu swoje miejsce. Z drugiej zaś obiekt z powodzeniem pełni funkcje edukacyjne, gdyż każdego miesiąca setki zwiedzających poznają wilamowskie tradycje, rękodzieło i inne aspekty ważne dla wilamowskiej tożsamości w ramach różnorodnych warsztatów, w tym zajęć z wymysierys – języka wilamowskiego.

Muzeum Kultury Ludowej w Kolbuszowej

Muzeum Kultury Ludowej w Kolbuszowej to urokliwe wsie z przełomu XIX i XX w. prezentujące kulturę Lasowiaków i Rzeszowiaków – mieszkańców dawnej Puszczy Sandomierskiej. Wędrując po skansenie, zobaczysz świat, którego już nie ma, poznasz frapujące historie mieszkających tu ludzi, zrozumiesz chłopską duszę...

Na ok. 30 hektarach eksponujemy ponad 100 obiektów architektury drewnianej. Znajdują się one w pejzażu ogródków, sadów i pasiek, pól uprawnych, łąk, pastwisk i stawów, otoczone nadrzeczną zielenią i lasem. Do najstarszych należą barokowy dwór z Brzezin (1753 r.), spichlerz dworski z Bidzin (1784 r.), chałupa z Markowej (1804 r.) oraz kościół z Rzochowa (1843 r.). W skansenie można zobaczyć także leśnictwo. Zwiedzisz m.in. leśniczówkę, suszarnię runa leśnego czy wyluszcarnię nasion – wyjątkowe obiekty, których nie ma w żadnym innym skansenie w Polsce.

Uroda krajobrazu i historyczne budownictwo przyciągają artystów. W 2015 r. Wojciech Smarzowski kręcił w skansenie sceny do nagradzanego filmu *Wołyń*, w 2022 r. Paweł

Maślona do dramatu historycznego *KOS* o Tadeuszu Kościuszcze. Wśród rzeszowskich chałup zrealizowano dwa sezony popularnego serialu *1670* w reżyserii Macieja Buchwalda i Kordiana Kądzieli. Odbývają się tu także wystawy i plenery malarskie, koncerty i przedstawienia teatralne.

Od 2008 r. prowadzimy badania naukowe nad kulturą materialną i duchową regionu, których rezultaty doceniane są w najbardziej prestiżowych przeglądach w Polsce.

W sezonie organizujemy imprezy plenerowe poświęcone różnym aspektom kultury ludowej – kuchni, muzyce, rzemiośle, rękodziełu, obrzędom czy pracy w gospodarstwie. Przez cały rok można zwiedzać skansen z przewodnikiem, bądź spacerować w towarzystwie audioprzewodnika. Można także przyjechać w większej grupie i skorzystać z szerokiej oferty zajęć tematycznych i warsztatów. O tym wszystkim informujemy na stronie muzeumkolbuszowa.pl, w mediach społecznościowych oraz w newsletterze.

Warto przyjechać na dłużej!

Sybilla²⁰²⁴

STATUETKA

Anna Bujak,
ur. 1979, rzeźbiarka, autorka instalacji i rysunków.
Absolwentka Akademii Sztuk Pięknych im. E. Gepperta we Wrocławiu (2006–2011). Doktorantka na rodzimej uczelni (od 2012). W 2015 roku nominowana do Warto, nagrody kulturalnej Gazety Wyborczej Wrocław, dla młodych artystów w dziedzinie sztuk wizualnych. Laureatka stypendiów artystycznych m.in. stypendium im. J. Grotowskiego, Wrocław (2014–2015); stypendium Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (2011). Autorka statuetki Konkursu na Wydarzenie Muzealne Roku Sybilla, wręczanej laureatom od 2011 roku.

Sybilla²⁰²⁴

KONTAKT

Sekretariat Konkursu na Wydarzenie
Muzealne Roku Sybilla

Narodowy Instytut Muzeów
ul. Topiel 12, 00-342 Warszawa

Jacek Górka – sekretarz konkursu
Współpraca:
Karolina Dzimira-Zarzycka
Marta Kocus
Dominika Mroczkowska-Rusiniak
Andrzej Zugaj

Teksty i fotografie pochodzą od autorów
nagrodzonych i wyróżnionych projektów.

